

דבורה קלירס/ירושלים

קישוטים לחג השבועות

כיצד נקשט את חדר הכיתה או את האולם לכבוד חג השבועות? הרי אינו דומה חג זה לחגים האחרים, שלהם נתייחדו מצוות הקשורות בעצמים מוחשיים: הסוכה וארבעת המינים — בסוכות, התנוכיה — בחנוכה, בפורים — הליצנים, המסכות ואזני המן, וכיוצא בהם; וכל אחד מן החגים הללו, מעלה בנו אסוציאציה לאותם עצמים המיוחדים לכל חג, ועליהם סובבים נושאי הציור הקישוט לכבוד אותו חג.

חג השבועות, אין צריך הזכרה אחרת, כי עיקר הרגל אינו אלא מצד מתן תורתנו והיא זכרוננו הגדול ליישר כל אורחותינו" (ספר החינוך, מצוה רפה) ומפני היות נושאו מקדש ביותר ראוי להיזהר בו שלא להמחישו, ולא לתרגמו לשפת הציור וכד', על כן מסתייגים מציוד מתן תורה, מעמד הד סוגי וכד', וטעמים ונימוקים עמם אולם אין החג חסר נושאים אחרים הקשורים בו, הרי לנו אם נתבונן בשמותיו האחרים של החג: "יום הבכורים" ו"חג הקציר".

גם הציורים הנמצאים במחזורים עתיקים, העיטורים והאלוסטראציות למגילת רות דומיהם יכולים לשמש מקור לרעיונות בשביל קישוטים מסורתיים נאים.

לפני שנבוא להראות בדוגמאות את האפשרויות השונות בדרכי הקישוט לקראת חג השבועות, ראוי להסב את תשומת לב המורים לעניינים חשובים אחרים.

אחד ממטרות קישוט חדר הכיתה והאולם הוא כידוע — להשרות אירה חגיגית שיש בה משום הכנה נפשית של התלמידים לקראת החג, וכאן יש לזכור, כי ככל שתגדל תרומתו של הילד לקישוט החדר, כן יגדלו הנאתו וסיפוקו. לכן חשוב שישתפו המורים מספר גדול ככל האפשר של תלמידים בהכנת הקישוטים. עצם התכונה הרבה שבהתעסקות זו — שכרה בצדה.

אל נחשוש שמא ייפגם ערכם או יופיים של הקישוטים אם לא ייעשו על ידי המורה, או על ידי התלמידים המוכשרים בלבד, כי הפסדם ייצא בשכר היצירה, הסיפוק וההנאה של התלמידים המשתתפים. ולא עוד, אלא שיכולים

אנו להבטיח שלא ייגרע ערכם של הקישוטים גם אם ייעשו על ידי כל התלמידים (ולא המוכשרים בלבד!) אם יארגנו המורים היטב מראש את סדר עבודת התלמידים ויתכננו את הכוונתם בצורה נאותה בשעת ביצוע העבודה.

חשוב מאוד שהמורים יתנו דעתם על נקודה זו שצויינה לאחרונה. וכעבודתם ייווכחו כמה חשוב הוא התיכנון המוקדם והאירגון המסודר של העבודה, וכמה הם מקילים בביצועה על המורים והתלמידים כאחת.

והרי העדות אחדות:

(א) על המורה לקבוע מראש את צורת העבודה ודרך ביצועה: מספד התלמידים שיועסקו בה; האם ינצח המורה עצמו על העבודה או יחלק את התלמידים לקבוצות, וכל קבוצה תאורגן על ידי אחד התלמידים המוכשרים. במקרה האחרון על המורה להסביר ל"מדריכי" הקבוצות — מראש ובפירוט — את דרך העבודה לשלביה השונים.

(ב) המורה יקבע מה הם החומרים הדרושים, וידאג לכך שכל החומרים יימצאו במקום במידה מספקת (שלא יאזל הדבק באמצע העבודה, ועד שיספיקו להכין דבק אחד כבר יפוג המתח של התלמידים; שלא ייווכחו בשעת העבודה שהמספריים נשכחו, או שאינם מספיקים לכל התלמידים), כי חוסר כמות מספקת של חומרים מגבירה את אי-המנוחה, את הרעש ואת העצבנות.

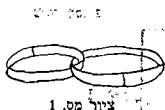
(ג) העבודה צריכה להתחלק בין התלמידים, בהתחשב עם יכולתם וכשרי נותיהם. (תלמיד שתוטל עליו עבודה שהיא למעלה מיכולת ביצועו יבוא לידי עצבנות ואף לידי ייאוש מכל עבודה דומה).

(ד) צריך להקפיד על סדר הפעולות בעבודה. (לדוגמה: בעבודת הדבקה קולקטיבית בנחרים תחילה את הניירות בצבעים המתאימים, משדטטים, גוזרים, ולבסוף מדביקים).

(ה) צריך להתאים את מספד התלמידים בקבוצות, שלא יהיו יותר מדי "מדביקים" או "גוזרים", "צובעים" וכד' והיו תלמידים בטלים בשעה שחבריהם אצים בעבודה.

בדצוננו להדגיש, כי כמובן אין להפוך את הילד ל"מכשיר-הוצאה-לפעול" של העבודות למיניהן שהמודה מטיל עליו. אדרבה: חשוב מאוד להשאיר לילד חופש פעולה ביצירתו, באנו רק להדגיש את חשיבות ההכנה מצד המורה ואת חשיבות דאגתו לעניינים הטכניים שארגונים התקין תורם חלק חשוב להצלחת עבודתו של התלמיד, והם המבטיחים לו — מתוך הכוונה מתאימה — הישגים נאים בתחום יכולתו הוא.

בכווננו לקשט את חדר הכיתה לקראת החג טוב להתחיל בקישוט כללי של החדר, אחר כך נעבור לקישוטים ספציפיים ולנושאים מיוחדים שנבחר בהם.

השרשרות

אחד הקישוטים הנפוצים, "השרשרת" עשויה נייר צבעוני, מורכבת מחוליות שרשרת וקל מאוד להכינה.

החומרים הדרושים: נייר צבעוני, דבק, מספריים, סרגל. גוזרים מן הנייר רצועות באורך וברוחב שווים (בערך 20 ס"מ x 2 ס"מ). מדביקים כל רצועה בשתי קצותיה ומקבלים חוליה. מחצית החוליות צריך להדביק בהיותן מושחלות זו בזו כדי שתתחברנה לשרשרת. התאמת הצבעים תשווה לשרשרת זו מראה נאה.

שרשרת פרחים

שרשרת פרחים היא צורה מעניינת יותר של שרשרת: החוליות אינן עשויות מרצועות נייר צרות ומאורכות, אלא בצורת פרחים. החומרים כנ"ל, אלא שבשרשרת הפרחים אין צורך בדבק. (חוליות הפרחים מושחלות זו בזו). סדר הפעולה: (1) גזירת מלבנים (ציור 1), גודלם בערך 13 ס"מ x 6 ס"מ. את המלבן מקפלים באמצע פעמיים, לרוחב ולאורך. (הקו המרוסק מראה את מקום הקיפולים).

(2) על הנייר המקופל שנתקבל מציירים מחציתו של פרח וגוזרים (ציור מס. 11 2).

(3) קיבלנו שני פרחים קשורים זה בזה. נקפלים באמצע הקטע המקשרם ונקבל פרח כפול. אם נכין מספר מספיק של פרחים כאלה מצבעים שונים, השוים בגדלם ובצורתם, נוכל להשחילם זה בזה (בלולאה שבקצה כל פרח) ונקבל שרשרת פרחים צבעונית ונאה (ציור מס. 11 2).

שרשרת עלים

וריאציה של שרשרת הפרחים. שרשרת זו מתאימה לחג השבועות במיוחד. שהרי נוהגים אנו לקשט את בתינו בענפי אילנות בחג השבועות. אם רוצים אנו בקישוט שיעמוד זמן רב לא גוכל להשתמש בירק טבעי, משום שהוא ממחר להיכמש, ואילו שרשרת העלים הירוקה תוסיף לקשט את חדר הכיתה ימים רבים.

החומרים וכן סדר הפעולות לשלבו השונים דומים לאלה של שרשרת הפרחים (ציור מס. 11 3).

ההובאה שתי צורות פשוטות לשרשרות פרחים ועלים, מובן שכל מורה יכול לשנותם ולגוונם: כיד הדמיון הטובה עליו. אפשר גם להרכיב באותה שרשרת שתי צורות ויותר (כגון: פרח ועלה וכדו').

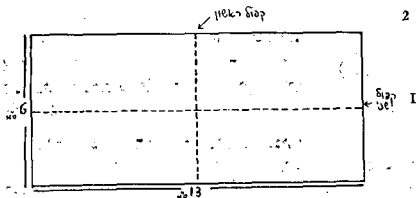
דעת-מכללת הרצוג

מתוך "מעיינות" 1 - שבועות, מאסף לעניני חינוך והוראה, עורך: חיים תמאל, ירושלים תשל"ח

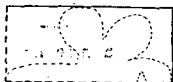
280

צורה קלירס

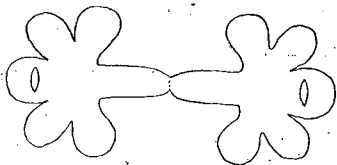
ציור מס. 2

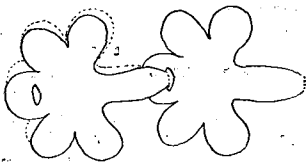
II

III

IV

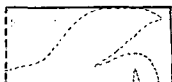

בציור מס. 4 שוב נתונה צורה פשוטה וקלה מאוד של שרשרת. זו עשויה מרצועות צרות וארוכות. מנייר "קרם" צבפוני. גוללים אותו בקצותיו ועל ידי כך משוים לרצועות צורה לוליינית.

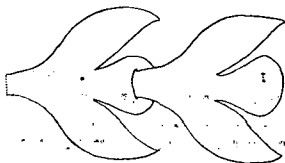
281

קישוטים לחג השבועות

ציור מס. 3

I

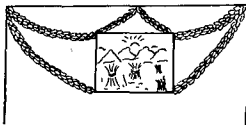
II

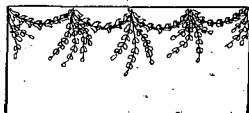
ציור מס. 4

סידור השרשרות

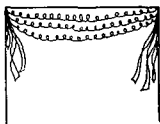
ניטיב לעשות אם נזכור, שלא ריבוי הקישוטים הוא הקובע את הרושם האסתטי הנאה של החדר המקושט. להיפך — קישוטים רבים מדי, המגובבים ללא סדר אינם יוצרים במסתכל התרשמות טובה, בעוד שסידור מתוכנן של הקישוטים מוסיף הרבה לצורתו הכללית הנאה של החדר.

ציור מס. 5

ציור מס. 6

ציור מס. 7

את השרשרות אפשר לסדר בצורות מעניינות ומגוונות מסביב לציור או פלקט מרכזי. על ידי כך מבליטים אותו ציור המושך את מבטנו אליו (ציור מס. 5). כמזכר נוכל לתלות את השרשרות מסביב לקידוח בצורת קשתות, וביניהן — אגודות ענפים וכד' (ציור מס. 6). בציור מס. 7 ניתנת דוגמה לקישוט החלון או הדלת.

פסוקים ומאמרי חז"ל

בבואנו לקשט את החדר בפסוקים מן התורה ומאמרי חז"ל מענייני החג, רצוי לכתבם בצורות שונות (לא תמיד בכתב מרובע וישר על רצועת קרטון צרה ומארכת!), עיטורים פשוטים ומגוונים יוסיפו להם חן ונוי, ובלא ספק יוכלו המורים והתלמידים למצוא צורות רבות ונאות (ראה ציורים 8, 9, 10).

ציור מס. 8

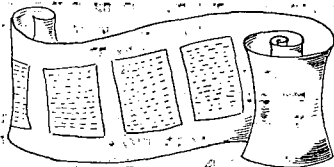
ציור מס. 9

דוגמת ציור מס. 11 יכול לשמש לכתיבת קטע ממגילת רות כתובה בכתב אמנותי. או שאפשר לנצל צורה כזו בתור לוח לחיבורים שנכתבו על ידי התלמידים בקשר לחג (החיבורים ידכקו לריבועים "במגילה"). התלמידים יכולים לכתוב קטעים ממגילת רות בכתב אמנותי (בטוש שחור — בעט או במכחול) ולעטר, או להוסיף אילוסטרציות. דוגמאות מנחות

לכך אפשר למצוא למכביר ברפרודוקציות של עיטורים ואילוסטרציות ממגילות וממחזורי תפילה עתיקים.

ציור מס. 10

ציור מס. 11

הפלקטים והציורים הם הצירים המרכזיים-שבקישוט החדר, ובהתאם לכך מתרכזות רוב העבודה שבכיתה סביבם; לא נעסוק כאן בעניין עריכת הפלקטים המורכבים מחיבורים וסיכומים של התלמידים, כי אלה צומחים באורח אורגני מהגלמר בכל כיתה וכיתה, ובהתאם לכך הם נערכים. צורך בהזדמנות זו להסב את תשומת לבי עורך הפלקט - התלמיד או המורה - שלא יתפסו לשגרתיות משעממת (לא להדביק על קרטון כהה את החיבורים, הסיכומים וכדו' זה ליד זה), אלא לארגנם בצורה מתאימה. חיבור מרכזי וסביבו חיבורים קטנים ערוכים בצורה סימטרית (מלבן משולש, מעגל, מצולע וכדו') - גיוון נאה אפשר להוסיף אם לא נדביק את החיבורים, הנכתבים על פי רוב על דף לבן של מחברת, אלא נשתמש בניירות, צבעוניים

שונים כרקע לחיבורים. הדרך הטובה ביותר — לשלב בכל פלקט חיבורים, ציורים, ואילוסטראציות גם יחד. הם ישוו לו צורה אסתטית, יחיו ויבליטו את הפלקט, וממילא ימשוך את עין המסתכל ויגרוהו להתקרב ולעיין בכתוב. נביא כאן דוגמה לפלקט ציורי שנעשה בעבודה קולקטיבית (על ידי הדבקה).

הנושא: קציר חיטים

החומרים הדרושים: קרטון, ניירות צבעוניים, דבק, מספריים, צבעי מים או גואש, מכחולים, עפרונות.

סדר הפעולות:

- (1) הכנת הרקע — (הקרטון): השמים, האדמה, ההרים באופק — ייעשו על ידי גזירה מניירות בצבעים מתאימים והדבקתם על הקרטון.
  - (2) ציור וגזירה של דמויות קוצרים וקוצרות. אפשר לחלק עבודה זו לשתיים: חלק מן הילדים יגזרו את הדמויות, ילדים אחרים יגזרו את הקישוטים וידביקום לדמויות או יציירו בצבעי מים את הקישוטים על הדמויות שנגזרו.
  - (3) ציור וגזירת אלומות.
  - (4) הדבקת הדמויות והאלומות על הרקע.
- הערה: לפני שמדביקים את החלקים השונים של הציור — הדמויות, האלר מות וכו' רצוי לערכם על הרקע, לקבוע מקומה של כל דמות ודמות, ורק אחר כך להדביקם (ציור מס. 12).
- אפשר לגוון פלקטים כאלה, אם נשים אלומות שיבליים קטנות (טבעיות!) בידיהן של הדמויות, ובמקום שאין שיבליים מצירות, או שקשה להשיגן, אפשר להכניס מרפיה. לוקחים חוטי רפיה בלתי צבועה, וקולעים אותם כמו צמה. אם נאסוף כמה "שיבליים-צמות" כאלה מרפיה ונאגדם תיראנה כאלומות שיבליים ממש. נסו ותוכחו!

"שושנתות"

מנהג מסורתי היה נהוג בקהילות רבות לקשט את הבתים לכבוד חג השבועות — ב"שושנתות" ואף קמו "אמנים" מיוחדים מבין נערי החרד והישיבה, וזיוי הידיים. הם היו מקדימים לפני התג ומתאמנים בהכנת ה"שושנתות". היו אלה פיסות ניר מרובעות (על פי רוב בצבע לבן) שקיפלו פעמים מספר (לרוחב, לאורך, ולאכסוף) ואחר כך גזרו אותן בצורות שונות; מדביקים אותן על רקע כהה או על שמשות החלון. עדינותן ויופיין של הצורות המורכבות

והמסובכות — מופלא הוא. בלא ספק תתחבב גזירת ה"שושנתות" גם על התלמידים (אף בגיל צעיר), ובהנאה רבה ילמדו לגזור צורות פשוטות — ואף מורכבות יותר — של שושנתות. הם יוכלו להדביקן גם על רקע צבעוני ויתקבל עיסור פשוט ונאה. בזה נמצאנו ממשיכים ומטפחים מנהג מסורתי נאה זה בקרב ילדינו להנאתם ולהנאתנו.

נושאים לציור

- (1) אלוסטראציות למגילת רות
- (2) שדה חטים
- (3) שער לטכס הביכורים
- (4) טכס הבאת הביכורים
- (5) עלייה לרגל
- (6) ספר תורה
- (7) כתר תורה
- (8) כתבות: פסוקים, מאמדי חז"ל וכד' בעט רדים (בטוש), או במכחול
- (9) דף או קטע ממגילת רות בכתב אמנותי ומעוטרי